

Emanuele Ottolenghi är statsvetare och författare till den nyutkomna boken *Autodafé* som undersöker antisemitismen i Europa. Han är chef för The Transatlantic Institute i Bryssel och kolumnist på den italienska tidningen *Il Riformista*. Han var tidigare forskare vid universitetet i Oxford.

Foto av Daniel Sahlberg Översättning av Kristian Karlsson

ETT TYST FÖRSVAR AV DEMOKRATIN HÖRS INTE

*Till och med ledande europeiska politiker
tycks ha glömt grundkursen i demokrati.
Majoritetstyranni är inte bättre än andra former
av förtryck, förklarar Emanuele Ottolenghi.*

ALLA DEMOKRATIER
STÅR i dag inför en utmaning, en kraftfullt mobiliserande kraft med en agenda som står i bjärt kontrast mot de demokratiska värderingarna. Utmaningen är islamism, en ideologi som kräver människans fullständiga lydnad för islams heliga lag, avfärdar inflytande utifrån (med några undantag, som tillgång till militär och medicinsk teknologi) och genomsyrs av en djup antagonism mot icke-muslimer och särskilt mot Väst.

Alla västerländska länder har stora och växande muslimska minoriteter, som i sin tur hyser en liten, men växande, publik för islamism. Nyligen visade en brittisk studie, till exempel, att 7 procent av de tillfrågade sade sig "beundra organisationer som al-Qaida som är beredda att kämpa emot Väst".

Oavsett skälen för att svara så, har den brittiska staten offentligt sagt att så många som 3 000 av dess muslimska medborgare och invånare har tillbringat tid i al-Qaidas träningsläger. Så många som 16 000 muslimer som är baserade i Storbritannien skulle kunna vara inblandade i eller stödja terrorism. 10 000 personer kan ha deltagit i extremistkonferenser. Det är oklart hur många av dessa radikaler som är

beredda att omsätta dessa lektioner i praktisk handling mot sina landsmän.

Siffrorna är små i proportion till hur många muslimer som bor i Storbritannien. Men de indikerar att en kritisk massa är beredda att ta till våld och därmed utgör ett allvarligt hot mot vår livsstil och säkerhet.

MÅNGA HAR TIDIGARE påpekat (och påpekar alltjämt) att majoriteten av muslimerna inte delar den islamistiska synen på världen. Utan tillräckliga bevis hävdas det ofta att den tysta majoriteten tar avstånd från islamism. Även om det är sant, och det är det säkert, illustrerar det ett stort problem: varför är majoriteten tyst?

För att ge ett svar på frågan måste tre idéer utforskas: idén om Europa, den plats där demokratin föddes och där dess värsta och dödligaste fiender uppstod under 1900-talet; idén om demokrati, som är central för det europeiska projektet, och slutligen föreställningen om västerlandet – ett kulturellt och geopolitiskt utrymme som definieras av vissa värderingar, traditioner och kulturella arv; samt det hot som islamism, sett

Emanuele Ottolenghi

som något separat från islam, i dag utgör mot demokratin.

Centralt för det europeiska projektet är en av historiens lärdomar: krig ska aldrig mer få slita sönder den europeiska kontinenten. Ur andra världskrigets aska höjde sig ett visionärt politiskt projekt som förde samman krigets aggressor med dess offer i den ambitiösa uppgiften att bygga en ny välmående och fri kontinent, där gamla motsättningar omsattes i nya allianser. Projektet har blivit en häpnadsväckande framgång. I dag lever vi i en enad världsdel där 27 länder kännetecknas av frihet, en gemensam uppsättning lagar, öppna gränser, öppna marknader, demokrati och mänskliga rättigheter.

Europas framsteg var på intet sätt självklara. Det krävdes amerikanskt stål och blod för att besegra nazisterna, och amerikansk beslutsamhet för att under fyrtio års tid förse västeuropeerna med ett militärt paraply som säkerställde att de inte behövde dela sina östliga grannars totalitära öde. Friheten behövde skyddas från ett expansivt Öst. Åtagandet som Europa föddes ur – Aldrig mera! – syftar på krig mellan dess länder, inte en ovilja att ta strid när de europeiska värderingarna hotas. Men på senare tid, då Europa står under attack från islamister, är det oklart om dess länder är beredda att försvara de värderingar som de säger sig stå för.

DELS BEROR DET på en fundamental missuppfattning om vad demokrati betyder – som när den holländska justitieministern Piet Hein Donner förra året hävdade att sharialag teoretiskt sett kunde införas på demokratisk väg, om tre fjärdedelar av befolkningen stödde det. Dels grundar det sig i Europas tilltagande ovilja att stå upp för sina värderingar och övertygelser, något som en rad händelser på sistone har understrukit. Det skickas dubbeltydiga signaler. Det våld vi utsatts för under islamismens fana, till exempel, tolkas välvilligt som en extrem motreaktion mot västerländsk utrikespolitik.

Oviljan att försvara våra friheter, kombinerat med vissa europeiska regeringars benägenhet att gå i god för och till och med bemyndiga extremisterna, är en kraftfull signal åt den tysta majoritet som vi måste uppmana att höja sina röster mot radikalism. Den säger dem att deras friheter inte kommer att försvaras mot radikalernas kommande attack. Om en del av majoriteten inte tiger av rädsla utan av otillräcklig övertygelse eller oförmåga att välja sida, kommer etablissemangets agerande att hjälpa radikalerna att vinna över dem till sin sida.

När det talas om demokrati betonas alltid allmänna och fria val. Det är förvisso en nödvändig förutsättning för demokratiskt styre, men den är långtifrån tillräcklig. Om den var tillräcklig skulle den holländska justitieministern ha rätt. Men då glömmer man att demokrati inte bara är att låta majoritetens vilja styra; majoritetstyran är inte demokratisk. I en demokrati får inte majoriteten upphäva konstitutionella, individuella rättigheter bara för att det gynnar dess intressen.

Demokratin som idé vilar inte på principen om majoritets-

styre, utan på tanken om att minoriteter har okränkbara rättigheter. Samtycke blir inte verkningsfullt som styrelseskick förrän det kompletteras med skydd av avvikande röster och ståndpunkter. Skyddet gör samtycket meningsfullt. Avvikelse från konventionella åsikter är inte någon otäck sida av demokratin: det är dess kärna. Utan skydd för det vi tycker illa om finns ingen demokrati.

VISSA SAKER ÄR bortom diskussion och får varken röras, förändras eller skadas – även i tider då en majoritet skulle vilja rucka på dem. Försvaret av dem, och tolerans för avvikare, är demokratin lackmustest.

Yttrandefriheten är en fundamental, icke förhandlingsbar rättighet i ett demokratiskt samhälle. Såvida inte var och en vet att det går att argumentera för en eller annan handlingslinje utan att behöva känna rädsla för hot eller våld, töms begreppet på mening.

Ett viktigt förbehåll måste dock göras om vår tids demokrati, till skillnad från 1700-talets: de klassiska friheterna återopades som okränkbara barriärer för statens inblandning i medborgarnas liv. Då var det staten som försökte kuva avvikande tro och åsikter. Men i dag kommer hotet inte från staten, vars roll måste vara att aktivt försvara friheterna mot våldsamma grupper som inte ställer upp på vår världsbild. Islamisterna är en sådan grupp. Det är inte någon slump att en rörelse eller ideologi som motsätter sig demokrati kommer att ge sig på yttrande- och religionsfriheterna först. Att underminera dessa principer genom att sprida skräck bland dem som våra avvika, är högprioriterat för alla totalitära.

Det är inte nödvändigt att avskaffa majoritetsstyret. Det är ett användbart redskap för att ge förtryck demokratisk legitimitet. Varje diktator och auktoritär regim i modern tid har tillgripit val och folkomröstningar.

ISLAMISM ÄR OFÖRENLIGT med demokrati, även om vissa islamistiska rörelser bestämt sig för att avvisa våld som metod och i stället försöker nå sina mål genom att ställa upp i val. Inget land kan vara demokratiskt utan att erkänna minoriteter, och inte bara enskilda individer utan också grupper vars nationella, religiösa, språkliga eller kulturella åskådning är annorlunda. Och inget land kan vara demokratiskt utan att acceptera avvikare – kulturella, religiösa eller till och med sexuellt avvikande – och utan att skapa kraftfulla konstitutionella skydd för dem mot de ibland ilska delar av samhället som kommer att vilja förbjuda den ena eller andra avvikelsen.

I Egypten har det muslimska brödraskapet bestämt sig för att våld är kontraproduktivt, och i stället tagit sin vision om en islamistisk stat till vallokalerna. Men om de fick bestämma skulle staten i förlängningen inte tolerera avvikare – homosexuella, eller avfallingar, sekulära muslimer och feminister.

Vissa menar att islamism är en extrem men begriplig reaktion mot västerländsk utrikespolitik. Teorin måste dock medge så många undantag att den blir helt oanvändbar. Några av islamisternas senaste våldshandlingar har inte riktat in sig på utrikespolitik utan på yttrandefrihet. Mordet på Theo van Gogh hade inget att göra med utrikespolitik. Inte de danska skämtteckningarna heller, eller hoten som tvingade den tidigare holländska parlamentarikern Ayaan Hirsi Ali och hennes kollega Geert Wilders att leva under ständigt polisskydd.

Risken med att tillhandahålla en plattform åt de mest högljudda, med att gå i god för deras argument och ge dem legitimitet, är att den tysta majoritet som vi vill få att höja sina

”Risken med att tillhandahålla en plattform åt de mest högljudda är att den tysta majoritet som vi vill få att höja sina röster fortsätter att tiga eller till sist ställer sig på radikalernas sida.”

röster fortsätter att tiga eller, ännu värre, till sist ställer sig på radikalernas sida.

Det finns gott om exempel för att visa att islamisterna är ute efter våra friheter. Det första exemplet på sådan fanatism var förstås fatwan mot Salman Rushdie. Rushdie, en muslimsk författare av indisk börd, skrev inte om utrikespolitik. Han dristade sig att ifrågasätta centrala trossatser i islam. Som resultat fick han inte bara Iran att utfärda en fatwa – dödsdomen fick dessutom stöd av många muslimska ledare i Väst.

Kanske är Rushdieaffären för avlägsen i Europas kollektiva minne för att ta skruv. Den enda skillnaden mellan den och mordet på Theo van Gogh är emellertid extremisternas framgång i att sätta sina mordplaner i verket. Det fanns inget utrikespolitiskt skäl att mörda van Gogh, och inte heller något skäl att skylla hans död på honom själv och de känslor han rev upp med sin film *Submission*.

MAN KAN FÖRSTÅ att muslimer upplever filmen som stötande, precis som man kan förstå att vissa kristna kände sig kränkta av Martin Scorseses *The Last Temptation of Christ* eller Mel Gibsons *The Passion of the Christ*. Men varken kristna eller judar tog till våld för att protestera mot vad de fann anstötligt mot kärnvärderingar och religiösa övertygelser. Inga biografier brändes ned. Inga regissörer mördades.

Varken Scorsese eller Gibson behöver polisskydd. Theo van Gogh, å andra sidan, blev mördad.

De danska teckningarna väcker liknande frågor. Det råder ingen tvekan om att karikatyrerna var genuint stötande för många utomordentligt hyggliga och fredliga personer. Det går utmärkt att ifrågasätta publiceringen – även om man inte bör utelämna beslutets kontext, som var att protestera mot censur i delar av den muslimska världen.

Men i en demokrati var det upp till *Jyllands-Postens* redaktörer att fatta det beslutet; tecknarnas karikatyrer var legitima, och ingen har rätt att säga åt tecknare vad de får eller inte får avbilda bara för att det riskerar att uppröra någon. De som kände sig kränkta har varje rätt att klaga – fredligt. Demokratins kärna är just detta. Vi stöter på många yttranden under våra liv som vi med kraft tar avstånd från.

Politik drivs av meningsskiljaktligheter, just eftersom alla åsikter är skyddade. Om vi visste att den som sade vissa saker kunde förvänta sig nattliga påhålsningar skulle vi kvickt tystna. Det är islamisterna medvetna om. Det är därför som de inte nöjde sig med att skriva insändare eller fredliga protester när de blev upprörda över de danska teckningarna, utan tog till våld och hotelser. De försökte skrämma sina motståndare och tvinga dem att be om ursäkt. Att Europas reaktion på attacken mot en av sina medlemmar var stum och försonande visar att våldet tids nog kommer att vinna.

VISSA MEDIER FÖRSTOD förvisso budskapet – och böjde sig för det. Boris Johnson, en brittisk parlamentariker och tidigare redaktör för *The Spectator*, skrev följande uppriktiga förklaring till varför hans tidskrift valde att inte publicera teckningarna:

”Jag ska säga er varför tidskriften inte tryckte de danska karikatyrerna när de först dök upp förra året. Det var dels ett tekniskt problem, i det att vi inte kunde finna de jäkla sakerna på nätet, och på Jyllandsposten var man av någon anledning motvilliga att skicka dem till oss. Men den verkliga orsaken, kära läsare, hade inget med smak att göra. Vi var inte ansvarstagande. Vi var inte vördnadsfulla. I alla fall var inte jag det. Sanningen är att vi var en smula rädda – och det är alla andra också nu, inklusive Jack Straw – och det är det verkligt hemska.”

Det är tragiskt att de som haft modet att tillbakavisa våldet har förlorat sin frihet att leva utan rädsla och sin möjlighet att öppet uttrycka sina åsikter. Genom att låta detta hända har demokratin förnedrat sig och avträtt mark till islamisterna.

Det är tragiskt att många i våra demokratiska samhällen skämdes för mycket över innehållet i dessa åsikter och kommentarer för att försvara den idé om yttrandefrihet som låtit islams försvarare och kritiker föra en diskussion – livlig, högljudd och fredlig. ∞